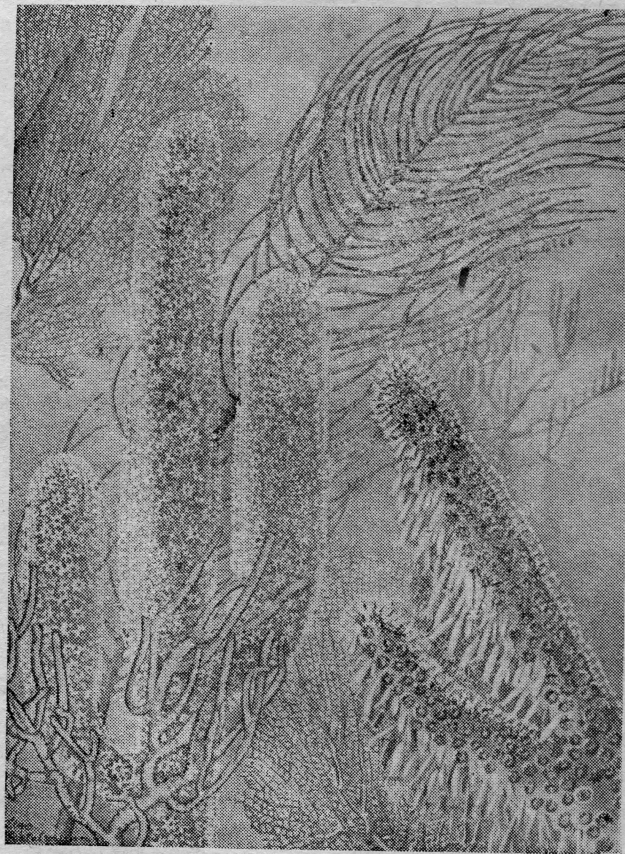

Život među koraljnim grebenima

Prof. Pavle Đaković

(Svršetak)

Zapravo, koraljne dvorce najviše uljepšava gusta »vegetacija« bliskih srodnika kamenih koralja prekrasni korasti koralj (Gorgo-

Prekrasne gorgonijske koralje ljuljaju morske struje i donose nježnim polipima hranu

niae). Građevni materijal im je elastična rožana tvar hitin, pa se zato lako ljuljaju u ritmu ocean-skih struja. Građe nježne savitljive perjanice u obliku paprati, plosnato čipkasto lišće morskih lepeza i granje morskog grmlja, optočeno redovima živo obojenih polipa zelene, žute, ružičaste i bijele boje. Mirijade tih zvjezdastih oblika pruža svjetleće ručice oko otvorenih usta i pohlepno se hrani nevidljivim plijenom. Ispod vanjske kore kostura nalazi se mrežasta struktura isprepletene rožane tvari u koju žive stanice polipa neprestano slažu i cementiraju novu rožanu tvar, stvarajući prevlaku živopisnih boja.

Jedna grimiznocrvena granata gorgonija obrubljena je dugim redovima bijelih polipa. Otkinemo li dio grane sa polipima i gledamo u mikroskopu, vidjet ćemo na vrhu ogranka nekoliko sasvim raširenih polipa. Mnogi od ovih prozirnih stvorenja su opružili ticala obrubljena zupčastim izbočinama, karakterističnim za gorgonijske polipe. Kroz svjetleće paučinsto tijelo naziru se unutrašnje pregrade.

Gorgonija *Pterogorgia anceps* ima vrpčast, ljubičastosmeđ kostur, a njegovom dužinom su se u redovima poredali bjelkasti prozirni polipi. Ogladnjeli opružili lovke, a siti ih uvukli.

U bliskom srodstvu sa gorgonijama je znameniti skupocijeni crveni koralj (*Coralium rubrum*). Uspijeva u Sredozemnom, Japan-skom i Jadranskom moru. U lov na ovo razbacao blago polaze kod nas otočani Zlarina kod Šibenika. Granata stabalca su izvana obložena lomnom korom slabo crvene boje, ispod koje proviru bijeli nježni polipi. Iza još dvije koncentrične bjelkaste naslage, je čvrsta rožana srž, koja u boji varira od svijetlo grimizne do ružiča-

ste, pa čak i bijele boje. Od tog centralnog valjka izgrađuju se perle i drugi nakiti.

Čarobnu sliku prekrasnih boja, kao na kakovoj izložbi cvijeća, pružaju oveće aktinije ili moruzgve. U ovim »cvjetovima«, što nemaju ni vapnenog ni rožanog kostura, krije se ubilačka priroda. Zmijolike lovke pune su žarnih mješurica, koji na dodir izbacuju fine šuplje niti u obliku lasa, zabadaju se u prolaznika i ispuštaju otrovnu tekućinu. Omamljena žrtva bude lako uvučena lovkama kroz cjevasto ždrijelo u probavilo i probavljena sokovima probavnih stanica. Neobičan je prizor gledati, kako se u utrobu jedne velike moruzgve bezbrižno zalijeće mala ribica klovna, i tu nalazi zaštitu i koji ostatak hrane.

Veoma povoljne životne prilike, privukle su među koraljne grebene brojne šarene ribe, što se gizzdavo šću između stabala koralja.

Na jednom osvjetljenom proplanku iznad koraljnog gimplja, poput dragulja blistaju se ribe leptiri i anđeli.

Jedna od najkićenijih stanovnika koraljnih grebena je riba lav. Lepršajući perajama prolazi uz stijenu i raskošno se bliješti i prelijeva u bojama na svojim velikim lepezastim škrđama. Rep joj je posut šarenim piknjama. Uz sav taj sjaj, ona je vrlo opasna, jer svojim stršćim otrovnim bodljama na leđima, zadaje bolne rane svakom stvorenju, s kojim dođe u dodir.

I cvjetovima slične aktinije su životinje

Opake su naravi i ribe kostorozi. Napadnutim hobotnicama otkidaju komad po komad od ispruženih krakova, a na kraju navale i na tijelo. Site, ukotve se negdje podno grebena, pomoću štapolikog izraštaja i odmaraju se.

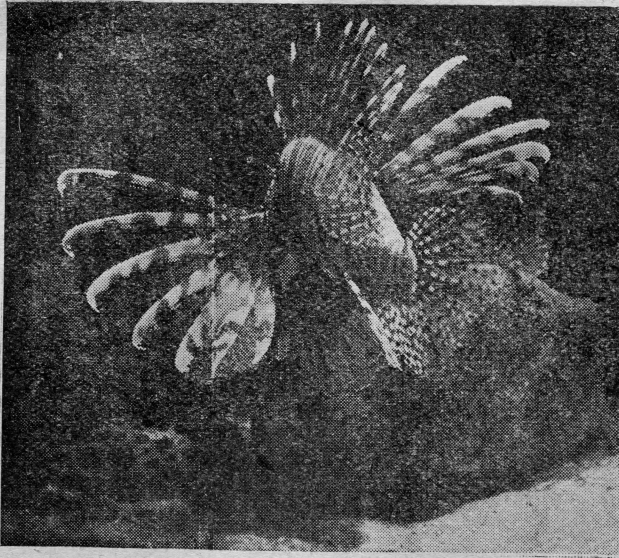
Ribe kirurzi nose sa obe strane repa oštar »nož« i s njime se u svađi kolju, ili rasjeku usta kojoj većoj ribi, ako ih napadne.

I plašljivci nalaze načina, kako da sačuvaju živu glavu. Jedna strašljiva riba sakriva se uz rub školjke i čak joj i bojom sliči, a rak dekorater drži na uzdignutom paru nogu ognjenu spužvu i tako se kamuflira. Pojava oponašanja ili mimikrije nalazi i u moru svoju punu primjenu.

Ljepotom boja sve ribe nadmašuju ribe usnjače. Ti podmorski kameleoni mjenjaju boju svoga tijela gotovo na svaku unutrašnju promjenu raspoloženja. Pa ako takova riba pliva uz koraljnu stijenu u više nijansa obojenu, postepeno će, na svom prolazu, mijenjati boju tijela u boju na koju u onaj čas nailazi na stijeni. Naime, u koži ovih riba uložena su u posebnim stanicama bojilna ili pigmentna zrnca različitih boja i neprozirna srebrenasta zrnca guanina. Premještanjem i kombinacijom bojilnih zrnaca uz pomoć blještavog guanina nastaju kod riba ove objektivne boje. Prelijevne ili optičke boje zasnovane su na različitom lomu svjetlosti u listićima ribljih ljusaka.

Crveni koralj je blago našeg Jadrana

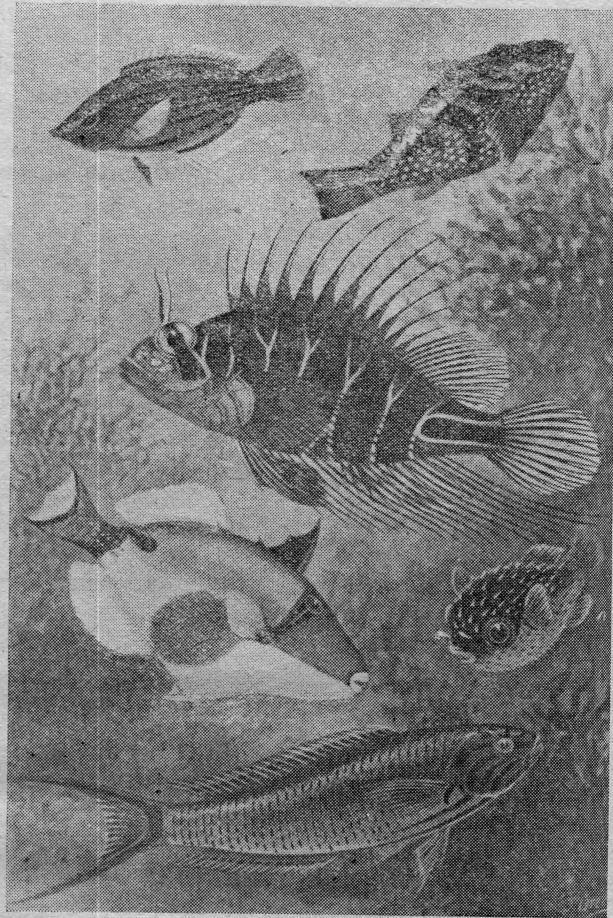
Kičena „riba-lav“ caruje između koraljnih parkova

Zelena riba papigača kao koza brsti po granatim koraljnim stablima

Rak — dekorater izvrsno se kamuflirao

Poput dragulja blistaju se i prelijevaju u bojama šarene ribe

Većina riba pri plivanju se valovito kreće, ali riba perjanica pokreće se samo treperenjem peraja i repa, jer joj vretenasto tijelo nije savitljivo.

Jedini stanovnici koraljnih grebena, što brste oklopne ovoje koralja pomoću zubi u obliku kljuna su zelene ribe roda papigača. Koraljnu masu i ljušturu mekušaca one melju zubima, koji su smješteni duboko u ustima, a organski dio progutaju.

Protivno uvriježenom pučkom mišljenju, mnoge se ribe u moru bučno glase, pa more nije uvijek mjesto tišine. Kriještanjem se glasi jedna ružičasta riba, a morska truba proizvodi jak zvuk treperenjem mišića oko ribljeg mjehura.

I dok iz ovih podmorskih gradova i parkova tropskih mora pruža nježne rčice bezbroj koraljnih životinja, da pozdravi povorku kičenih riba... i budu svjedoci neiscrpane snage sunca, što nesebično rasipa zrake života svojim podanicima, dotle se u oceanske dubine gotovo vertikalno strmoglavljuju vapnene stijene koraljnih grebena i izčežavaju u posljednjim odbljescima modroga svijetla. Umjesto karnevalskog šarenila, nadolaze iz mračnih dubina oceana tajanstveni prolaznici osvijetljeni raznobojnim bakljama...

U ritmu drhti zemljina kora, dižu se ogromni vapneni talozi, niču nova kopna i planine, i tako bez kraja dok živi naša zemlja.